

Handläggare

Lena Alksten

Telefon: 08 508 36 241

Till

Äldrenämnden

Den 29 augusti 2023

Skrivelse från (SD) om språkrav i äldreomsorgen

Svar på skrivelse från Liliane Åkerlund och Åke Nordlund båda (SD).

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Äldrenämnden har gett förvaltningen i uppdrag att svara på en skrivelse från Liliane Åkerlund och Åke Nordlund (SD) om det svenska språket i äldreomsorgen. Skrivelsen har fyra frågor till förvaltningen.

De krav som finns på svenska i dag i äldreomsorgen är att medarbetarna har betyg i Svenska 1 eller betyg i Svenska som andraspråk 1. Det är chefen på arbetsplatsen som ansvarar för att medarbetaren har de kunskaper som krävs för att klara arbetet. Uppföljning sker genom verksamhetsuppföljning och kvalitetsobservationer i verksamheten och om synpunkter eller klagomål inkommer till äldreförvaltningen kan även inspektioner genomföras av äldreförvaltningen. Staden har främjat språkstödande insatser under många år och sedan ett par år tillbaka är det verksamhetsförlagd språkstödande undervisning som utförs av SFI-lärare som kommer till arbetsplatsen en halvdag per vecka under 15 veckor. Utöver detta finns det möjlighet att söka utbildningar till vårdbiträde och undersköterska med parallellt språkstöd, som ingår i satsningen Äldreomsorgslyftet. Förvaltningen förordar att arbetsprov ingår som en del av rekryteringsprocessen till äldreomsorgen. I arbetsprovet testas medarbetarnas kunskap i vård- och omsorg samt även hörförståelse, läs- och skrivförmåga.

Klicka här för att ange text.

Bakgrund

Äldrenämnden gav den 21 mars 2023 förvaltningen i uppdrag att svara på en skrivelse om språkrav i äldreomsorgen från Liliane Åkerlund och Åke Nordlund (SD).

Ärendet

Skrivelsen berör frågor om personalens kunskaper i svenska.

Skrivelsen innehåller fyra frågor:

1. Vilka språkrav sätts idag på vård- och omsorgspersonal inom vård- och omsorgsboende respektive hemtjänst?
2. Hur följs det upp att personalen uppnår språkravet?
3. Vilka insatser genomför förvaltningen för att höja språkkunskaperna hos vårdpersonal?
4. Vilka begränsningar ser förvaltningen med att införa språktest vid nyrekrytering?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 23 augusti 2023.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet 22 augusti 2023 och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 24 augusti 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Goda kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att klara arbetet inom äldreomsorgen. Det handlar om att kunna kommunicera med den enskilde, dennes närstående, andra samverkansparter runt den enskilde samt chef och arbetskamrater. Medarbetarna ska för att klara kommunikationen förstå muntliga och skriftliga instruktioner samt kunna skriva och läsa i bland annat social dokumentation. Medarbetarna behöver också ha en god förmåga att kunna anpassa språket efter mottagaren, sammanhanget och syftet. Det sker exempelvis genom omskrivningar och gester. Det är därför nödvändigt att verksamheten kartlägger personalens behov av språklig kompetensutveckling och att detta dokumenteras i medarbetarens individuella kompetensutvecklingsplan.

Språk är en färskvara och det innebär att språket måste användas i sin helhet regelbundet för att personen inte ska tappa förmågan. En person måste tala språket regelbundet, lyssna, skriva och läsa för att

behålla en god förmåga. Därför är det av yttersta vikt att det språkstödande arbetet blir en del av de ordinarie arbetssätten och att insatser som utbildning med språkstöd och verksamhetsförlagt språkstödande lärande fortsätter.

1. Vilka språkkrav sätts idag på vård- och omsorgspersonal inom vård- och omsorgsboende respektive hemtjänst?

Det ställs krav på betyg i Svenska 1/Svenska som andraspråk 1. Dessa krav är satta för att medarbetarna ska ha en god grund för att kunna arbeta länge och fortsätta att utvecklas med möjlighet att klara vidareutbildningar och andra kurser på arbetsplatsen.

2. Hur följs det upp att personalen uppnår språkkravet?

Det är närmaste chef som regelbundet ska säkerställa att varje medarbetare har rätt kompetens. Uppföljning av medarbetarnas kompetens i svenska ingår också som en del i avtalsförvaltningen vilket kan innebära att vid verksamhetsuppföljningar ta del av relevanta betyg för medarbetarna att klara uppdraget. Vid äldreförvaltningens inspektioner och kvalitetsobservationer i verksamheterna följs alltid den språkliga nivån upp på en generell nivå där kommunikation, dokumentation och social interaktion är i fokus.

3. Vilka insatser genomför förvaltningen för att höja språkkunskaperna hos vårdpersonal?

Många medarbetare har inte svenska som förstaspråk. Det är viktigt att poängtera att deras hemspråk ofta är en stor tillgång för verksamheten när det finns äldre som inte har svenska som modersmål och som på grund av sjukdom och hög ålder har tappat den svenska de har lärt sig som vuxna.

Äldreförvaltningen arbetar för att språkstödande arbete ska bli ett ordinarie arbetssätt inom stadens egna verksamheter i äldreomsorgen. Detta sker genom långsiktiga insatser som till exempel fortbildning i form av språkstödande ledarskap för chefer, fortsatt utbildning och stöd till språkombud samt språkstödande insatser på arbetsplatserna med verksamhetsförlagt lärande. Det innebär att en SFI-lärare kommer till arbetsplatsen en förmiddag per vecka under 15 veckor för att undervisa i svenska. Medarbetarna får träna på muntlig och skriftlig kommunikation som är kopplad till arbetet. De får också möjlighet att reflektera över hur de kan behålla och utveckla svenskan. Varje termin är det 15 grupper igång i stadens äldreomsorg.

Läraren handleder även cheferna i språkstödjande arbetssätt.

För att behålla och utveckla kompetensen i svenska för de som är andraspråkstalare så behöver arbetsplatsen ha strategier för att arbeta språkstödjande. Det innebär att chefer och medarbetare har etablerade arbetssätt för ett ständigt arbete med språkstödjande arbetssätt med strukturer för språkombud, stöd för dokumentation och tydliga kommunikationsstrategier som undviker missförstånd i arbetet.

Utöver språklyftet har också medarbetarna sedan hösten 2021 haft möjlighet att söka medel från Äldreomsorgslyftet för kombinationsutbildningar i svenska och utbildning till vårdbiträde och undersköterska.

4. Vilka begränsningar ser förvaltningen med att införa språktest vid nyrekrytering?

Vid anställning ska rekryterande chefer ta ställning till om medarbetaren har den formella kompetens som krävs för anställningen och om medarbetaren är lämplig för att arbeta i vård- och omsorgsarbete. Chefen ska kontrollera om medarbetaren har godkända betyg som styrker medarbetarens formella kompetens samt ta referenser där det är möjligt.

Vid anställningstillfället rekommenderar förvaltningen att enheterna förutom anställningsintervjun använder ett arbetsprov där den sökande får visa upp sin förmåga i hörförståelse, tal, läsförmåga och skrift. Arbetsprovet kan med fördel byggas runt konkreta fallbeskrivningar där alla moment ingår.

I och med att vård- och omsorgsarbetet är så komplext är det svårt att konstruera ett språktest som enskilt kan avgöra om medarbetaren har de färdigheter som krävs för att klara arbetet. Förvaltningen förordar därför inte ett språktest eftersom det redan finns en fastställd betygsnivå på Svenska 1/Svenska som andraspråk.

Patric Rylander
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Linda Hamnes
Avdelningschef
Äldreförvaltningen